

АНГЛИС ТИЛИНИН ГРАММАТИКАСЫН ҮЙРӨТҮҮНҮН КОММУНИКАТИВДҮҮ ЫКМАЛАРЫ

Студенттер биздин сабакка англис тилинде заманга ылайык пикир алмашууну үйрөнүү үчүн келишет. Биз аларга жазма тексттерди түшүнүүгө, оозеки сүйлөөгө, жаңы сөздөрдү жана грамматикалык түзүлүштөрдү үйрөтөбүз. Грамматика студенттер үчүн да, окутуучулар үчүн да тилдин эң татаал бөлүмү экендиги белгилүү. Көбүнчө студенттер грамматикалык эрежени түшүнбөстөн эле жаттап алышат, бирок тигил же бул чакта сүйлөм түзүүгө келгенде кыйналышат. Англис тилинин грамматикасын окутуунун методикасы боюнча окуу материалдардын жетишсиздиги окутуучулардын ишин татаалдаштырат.

Жаш окутуучуларга англис тил сабагында грамматиканы үйрөтүүдө биз ар кандай ситуацияларды колдонууну сунуш кылабыз. Биринчиден, грамматиканы үйрөтүүнүн мындай ыкмаларын колдонууда окутуучу эч кандай окуу китебине же кымбат баалуу материалдарга, көргөзмө куралдарга муктаж болбойт. Экинчиден, грамматикалык материал контексттин ичинде берилгендиктен, студенттер үчүн аны кабыл алуу оңойго турат. Ошондуктан англис тилин окутуунун коммуникативдүү ыкмасынын бири болуп эсептелген ситуациялык көнүгүүлөр жөнүндө окутуучу эмнелерди билиши керек деген суроо туулат.

Окутуучу тигил же бул чакты үйрөтүүнүн алдында студенттерди грамматикалык конструкцияны кабыл алууга кызыкдар кылган ситуация жөнүндө ойлонушу керек. Ситуация чыныгы турмушту чагылдырган, өтүлө турган чак колдонулган көп мисалдарды камтуусу зарыл. Мындай учурда студенттер үйрөнүп жаткан грамматикалык конструкцияны практикалык жактан колдонууга жана түшүнүүгө жетишээрлик мүмкүнчүлүк алышат. Эгерде студенттер контекстти окутуучу менен бирдикте түзүүгө катышса, абдан жакшы болот. Төмөндөгүдөй жөнөкөй суроолор, мисалы: Бул баланын аты ким? Ал канча жашта? Анын жакшы көргөн жемиши кайсы? ж.б. окутуучунун сабактын көңүл борборунда болуусун азайтат жана студенттер өздөрүнүн үйрөнгөн нерселерин баарлашууда пайдаланганга мүмкүнчүлүк алышат.

Жаңы грамматикалык конструкцияны презентациялап жатканда, окутуучу анын сүйлөө речиндеги маанисин, түзүлүшүн жана айтылышын үйрөтүшү керек. Биринчиден, анын маанисин берүү зарыл, себеби студенттер кайсы структураны кайталап жатышканын билиши керек. Студенттер грамматикалык материалдын структурасын жазуу түрүндө көргөнгө чейин оозеки түзүлүшү берилип, бир канча жолу кайталанышы керек, болбосо, алар тактада жазылгандарды гана окуй беришет. Презентация учурунда студенттерге берилген суроолор окутуучуга студенттер үйрөнүп жаткан грамматикалык конструкцияны кандай деңгээлде түшүнгөндүгүн билүүгө жардам берет. Түшүнүктү текшерүү үчүн берилген суроонун бир гана туура жообу болушу керек (мисалы: Бул окуя өткөн чакта болуп жатабы? Жооп: Ооба же жок. Бул окуя учур чакта болуп жатабы? Жооп: Ооба же жок. Ал бул нерсени күнүгө жасайбы? Ооба же жок. Сен анын Италияда качан болгонун билесинби? Ооба же жок. ж.б.у.с.). Бул суроолорду презентация учурунда берип, грамматикалык материалдын бул же тигил структурасынын колдонулушун аныктап алса болот. Төмөндө ар түрдүү

грамматикалык структураларды презентациялоо боюнча ойлор берилген, аларды студенттердин жашына, кызыгуусуна, билим деңгээлине жараша ылайыкташтырып алууга болот.

Грамматикалык материал өтүлгөндөн кийин окутуучу студенттерге үйрөнүп жаткан тилде оозеки баарлашууга мүмкүнчүлүк түзүп берет жана ошонун негизинде теманы бышыктайт. Оозеки баарлашуунун эки түрдүү көнүгүүсү бар – текшерүү астында баарлашуу оюндары жана эркин баарлашуу оюндары. Текшерүү астында баарлашуунун негизги айырмачылыгы – студенттердин мүмкүнчүлүгү окутуучу же тапшырма менен чектелген, алар бир гана грамматикалык түзүлүштү жана сөздүктү колдоно алышат. Текшерүү астында баарлашуу жеңилерээк жана дайыма эркин баарлашуудан мурун колдонулат. Мисалы: эгер үйрөнүп жаткан тилдин темасы өткөн чак болсо, студенттер адегенде окуянын каарманы мурунку күнү эмне кылганын билип, андан кийин гана өздөрүнүн эмне кылганын айтып бере алышат. Төмөндө сабакта грамматикалык материалды өтүү боюнча бир мисал сунуштайбыз.

Grammar lesson.

The theme of the lesson: The Present Continuous for future arrangements.

The objective of the lesson: 1) Students will be able to use the present continuous for future arrangements in their speech by writing a letter and doing exercises.

Presentation: Meaning.

Teacher and one of the students pretend to be a girl and her boyfriend and they are making a dialogue between them over the telephone.

Boy friend: -Hello!

Girl: -Hello!

B- What are you going to do tonight?

G- I have no plan.

B- Let's go to the cinema. Let's meet at 6.00 p.m. at the cinema.

G- All right what film is on at Issykkul cinema?

B- A new Indian film.

G- I like Indian films.

B- After the movie we can go to the disco.

G- It's a great idea! See you soon.

The girl is very happy: Oh! I and my boyfriend are meeting at the cinema tonight. We are dancing at the disco tonight.

Teacher elicits why the girl is so happy by asking CCQs (Concept checking questions):

Is she meeting with her boyfriend at the cinema now? -No.

Are they meeting tonight? - Yes.

Are they dancing now? - No.

Are they dancing tonight? -Yes.

Have they made arrangements? -Yes.

Pronunciation: Teacher tells the students to repeat sentences.

Teacher: "They are meeting at the cinema tonight" (slowly, naturally, showing the stress word)

1. whole class 2. individually - in random.(not in order)

We are dancing at the disco tonight. (slowly, naturally, showing the stress word)

1. whole class
2. individually-in random.

Are we singing at the disco? No, we aren't singing at the disco. (slowly, naturally, showing the stress word)

1. whole class
2. individually-in random.

Function:

Teacher writes on the board:

We are meeting at the cinema tonight.

He is dancing at the disco tonight.

I am meeting with my friend tonight.

Subject+ be+ V-ing -tonight

I am tomorrow

you are next week

she, he, it is

we, they are

Doing exercises.

1. Cross out the wrong form. Tick (V) if both forms are possible.

I see / I'm seeing my boyfriend tonight.

What are you doing / do you do after class today?

Is it going to rain / raining tomorrow?

I'm meeting / I meet Susan this evening.

2. Put in order these words and make a sentence.

1. Is, tonight, coming, she.

2. Being, late, we, are.

3. Paris, staying, where, you, are, in.

4. Are, a, birthday, they, having, party, tonight.

3. Write an invitation letter to your friend. Invite her or him to the skating rink, skiing base. Use some sentences in present continuous for future arrangements.

Оозеки баарлашуу үчүн сүйлөшүү, жазуу, же угуу оюндарын колдонсо болот. Төмөндө студенттердин грамматикасын жана башка жөндөмдөрүн жакшыртууга көмөк бере турган оюндун бир түрүн сунуштайбыз.

Оюн: Маалыматтык боштук.

Денгээли: Баштапкы / Орто денгээлге чейин / Орто денгээл

Максаты: Суроолорду бышыктоо.

Убактысы: 20 мүнөт.

Окуучулардын бири-бирине тийгизген таасири: окуучулар тайпада же жуп менен иштешет.

Материал: 2 варианттан турган, боштуктары бар окшош текст.

Грамматика / Сөздүк:

Оюнга керектүү сөздөр: студенттер менен бышыкталып жаткан чактын суроолору.

Жүрүшү:

1. Мугалим 2 варианттуу окшош бир тексти боштуктары менен даярдайт (текст А жана текст Б). Тексттин мазмуну өтүлүп жаткан грамматиканын негизинде болушу керек.

2. Тайпа эки кичи тайпага бөлүнөт, тайпа А жана тайпа Б. А тайпасынын ар бир мүчөсүндө А текстинин көчүрмөсү, Б тайпасынын ар бир мүчөсүндө Б

текстинин көчүрмөсү бар.

3. Студенттерге тексттин окшош, бирок анда кээ бир маалыматтардын жок экендигин жана бир тайпанын мүчөлөрү экинчи тайпанын мүчөлөрүнө суроо берүү менен боштуктарды толтурушу керек экендигин эскертүү керек. Студенттер тексттерин окуп, башка тайпанын студенттерине суроолорду даярдоосун окутуучу суранат. Студенттерге тушүнүктүү болуш үчүн тактага суроонун үлгүсүн жазып койсо да болот. Студенттерди көзөмөлдөп, эгер керек болсо, билбеген сөздөрүнө жардам берип туруу абзел.

Сунуштар: Тексттин мазмуну өтүлүп жаткан грамматиканы бышыктоо негизинде болушу керек. Эгер силер санала/саналбай турган зат атоочторду жана «Канча?» дегенди бышыктоо керек болсо, текст төмөнкүдөй болушу мүмкүн:

А. Менин досум тамак жегенди жакшы көрөт. Ал күнүгө _жумуртка, беш топоч эртең мененки тамакта жейт. Ал _ литр сүт жана эки стакан кофе ичет.....

Б. Менин досум тамак жегенди жакшы көрөт. Ал күнүгө төрт жумуртка, _топоч эртең мененки тамакта жейт. Ал эки литр сүт жана _стакан кофе ичет.....

Эгер үйрөнүп жаткан сабактын темасы «Жөнөкөй өткөн чак» болсо, текст төмөнкүдөй болушу мүмкүн:

А. Питер Браун өзүнүн ата-энеси менен. Ал мектепте окуган жана сабактан кийин.

Б. Питер Браун өзүнүн ата-энеси менен жашаган. Ал мектепте жана сабактан кийин иштеген.

Белгилүү адамдардын өмүр жолун алса болот, себеби ал оюндун студенттерге кызыгуусун арттырат жана оюн чыныгы жашоо турмушка жакындатат.

Адабияттар:

1. Doff A. Teaching English. A training course for teachers. Cambridge University Press. 1988.
2. Murphy R. English Grammar in Use. Cambridge University Press. 1992.
3. Rinvoluchi M. Grammar games. Cambridge University Press. 1997.
4. Джуманалиева Н. Англис тилин окутуунун коммуникативдик методу. –Бишкек, 2008.